

یاسین بسکل ناشاعری نادر شم

ناصر پلوچ

ایم فل اسکار، شعبہ برآ ہوئی جامعہ بلوچستان، کوئٹہ

ڈاکٹرو حیدر زاق

اسٹنسٹ پروفیسر، جامعہ بلوچستان، کوئٹہ

Abstract

Yaseen Bismil is one of the renowned poets with a unique diction in Brahui as well as in Balochi poetry. Five books of his poetry have been published by different Academies in Brahui. Bismil illustrated the social issues and the grievances of the needy and destitute people in his poetry. In his Balochi poetry, he has covered the themes like troubles of society, love and affection, countenance and complexion, grief and grievances. In this paper all aspects of Bismil's poetry will be focused to demonstrate the diction of his poetry.

Keywords: Yaseen Bismil, Brahui poet, Diction, social issues

برآ ہوئی زبان اٹ منہ شاعر اس ہندن ہم اری، ہر فتنے نن' فل ٹائم شاعر، پانگ کینہ،
اوقتیان اسٹ اس یاسین بسکل ۽ ھم پاتنگ۔ بسکل ناج آزند شاعری نادا پارا پار آن مدینگا۔ یاسین
بسکل فیض محمد ناؤ رائی کوئٹہ کوئٹہ ڻو دی مس۔ او ناشاعری ٿی بے کچ لاغچ تادرشانی خنگ۔

دا وخت اسکان یاسین بسکل نابرا ہوئی ٿی پنج شعری مجموعہ شینک مسنوا۔ ہر فتنے ٿی او لیکو شعری
مجموعہ ”گیوان ناپھل“ ۽ کہ دا کتاب 1992ء ٻی برا ہوئی ادبی سوسائٹی ناکنڈ آن شینک مس۔ او کان
پدا او فتا ایلو کتاب ”ناز بو“ ہم ہند اسال یعنی 1992ء ٻی برا ہوئی اک یڈمی پاکستان نابند و بست اٹ شینک
مس۔ دا کتاب چار بندی تا مجموعہ اسے۔ ولدا او نا کتاب ”ٹلو جان“ 1998ء ٻی شینک مس۔ دا
کتاب ۽ ھم برا ہوئی ادبی سوسائٹی پاکستان شینک کرے۔ دا کتاب اٹ شینک مرک مروک آن ظم آک چنا

تے کن نوشتہ کنڈگانو۔ 2002ء تی اونا شعری مجموعہ اس ”دیوان بُکل“، ناپن اٹ براہوئی اکیڈمی پاکستان ناپارہ غان شینک مس۔ اونا پارہ غان شینک مس۔ اونا پارہ غان شینک مس۔ بُکل بلوچی تی ہم شاعری کریئے۔ اونا بلوچی شاعری ناکتاب ”ہون ۽ ارس“ 2007ء تی بلوچی اکیڈمی ناپارہ غان شینک منے۔

یاسین بُکل نابارواٹ براہوئی شاعری ناجاچ ۽ ہلوك آتا کنڈ آن ہم چھین ۽ خیال مونی بسو، و او قارِ داٹ بُکل اسے چھین ۽ شاعری سے، دن کہ جو ہر براہوئی نوشتہ کیک کہ ”براہوئی شاعری نابارواٹ پچ ۽ جائزہ اس کنا نظر آن گدر ۾ نگتنے۔ اگہ آہا تو اینو براہوئی شاعری نامعيارنا بحث مون آبروس۔ ہندامعيار نئے بیرہ فن عروض (بدیع) مگر تخلی استعارہ و ترکیب نابارواٹ مرے ہمو براہوئی شاعری نا چھین آمعيارنا اسہ شاعراس یاسین بُکل ۽ پانگ کینہ۔ (براہوئی 2002: 91) جو ہر براہوئی چونکہ سندھ انارپینکوک اے، ہنداسوب آن اونا لوز و ستر آتا ہائی سندھی ناوڑ، او یاسین بُکل نابارواٹ انت پانگ خواہی، او نا اگہ وضاحت مرے، تو او پانک کہ یاسین بُکل براہوئی زبان نا ہمو شاعر آتیان ۽، ہر انا شاعری فن عروض توں ہم گرچ ۽ گندوک ۽۔ او پانک کہ بُکل ناشاعری ٹی ترکیب و استعارہ غاک ہم بھاڑ چکنی اٹ و آب اٹ مونی اتیگانو، ونن پانگ کینہ کہ بُکل براہوئی زبان نا چھین انگا شاعر آتیان اسٹ اے۔

عبد الجبار یازنگ بُکل نابارت نوشتہ کیک کہ ”یاسین بُکل ناشاعری تینا اسہ جتائ شاعری اے۔ داشاعری ٹی زنداناویل آک غربی نزوری و حسن عشق نامونہ غاک اریر۔ داٹی پچ شنک اف کہ یاسین بُکل اسہ ہندن ۽ شاعری سے کہ اونا شعری ٹی عاشق ناغربی و نزوری نا بھلوذ کر اس ارے۔ داشاعری ٹی یکا محبوب بڑزو عاشق بھاڑ غریب و بے واک ارے“ (یار، 4، 2002) تھنین اٹ بُکل نازند ہراوڑ تدینگانے، تو او تینا زندانا آدینک ۽ مون آایسے، او تینیٹ بے وس کس، تو او ناشاعری ٹی ہم ہندابے وسی نادرک خنگ۔ ولدا ہرا زندو اونخنا سس، و ہندن او تینا دا پار ایسا پار آن ہرا چا گڑ دع خنا کہ تو او، او ڈان بھاڑ جتا کس۔ او نابے وسی او نا کیب انا بندغ آتا آسراتیک تھنین اٹ او دے سجفنگ آبیوس کریرہ۔ و ہند اسجفنگ آتیان پدا خیال آک اونا لوز آتیکی بدل مسرہ، ہرا ڈان او نزوری و محبوب یا چا گڑ دنا

حسن زیبائی و آسراتیک مونی بسره۔

یاسین بُل نئے بیرہ برا ہوئی ٹی شاعری کر کیکہ بلکن برا ہوئی تون اوار بلوچی زبان ٹی شاعری کر کیکہ او دا ہڑتوم آزبان تا اسہ غزل گوشاعراس کس۔ او نا شاعری ٹی درد، سوز و گداز، مہر انہا کل ہتوں او را بیو شعری وزن نا گل پہلوک ساڑی سُر۔ ہند اوڑاٹ او نا شاعری ٹی موسیقیت، رومانس تون او را ادبی ہنینی کچ آن زیات ساڑی کس۔ او تینا شاعری ٹی مہر و مریبہت تون او را او رغم و خوشی، راج انادیل آتا درشانی، راج ۽ جوان انگا کسراث را، ہی رو ان منگ نا سخن تسلکه۔ ہند اسوب آن او نا شاعری هر ہمو بندغ نا اُست اٹی جا گکہ کروک ۽ ہرا کہ اسہ وار اس او نا شاعری ۽ خوانانے۔

یاسین بُل تینا شاعری ٹی دڑ دوڈ کھ، ویل آتے بیان کرینے، ڈُن کہ:

”دا بمباتے بارودے“ تنوکہ کس
اراکان اراؤے زمانہ ہنا
ہمو دشمن ۽ نا کہ نا جان اس“

(بُل، 2002، 60)

دا شاعری ٹی شاعر پارینے کہ اسہ ہندن ۽ وخت اس کس کہ ہر اٹی نن اسُل امن ایکنی ٹی رہینگا نہ۔ ولے داسہ ہرا وخت کہ سائنس و ٹکنالوجی شونداری خنا تو دا ڑتون او را بمب و بار دو آک بُر، امن ایکنی ہنا چٹا، ہر اسہ بندغ اسٹ ایلو نا دشمن جوڑ مس۔

یاسین بُل نا شاعری ٹی پنت و شون ہم ارے، ڈُن کہ:

”جوان“
اگر تینے چاس
جوانیٹ نی پیش بر
ہر است تو مہر مابت دوستی
پُھہ مہ کہ ہندادے جوانگا کسر
در گزر کنگ جوانو ہیت سے
چاسہ دا بیتے کنا نی بے خبر

بے سمائی لاتمائی جوان اف
 توبہ کر مغروفیان نی توبہ کر
 پین نا تکلیف ے تینا بلکہ نی
 زیدارا زندے کپہ بے اڑ“
 (بُکل، 2005ء، 77)

شاعر تینا شاعری ٹی مہر و مرو بیت نا کلہو تر سا پائک کہ بندغ آن ہراڑ سکان کہ مریک محبت نا کلہو ۱۰ سر کے۔ مہر و مرو بیت کن الہی ۽ کہ بندغ تینا اخلاق ۽ جوان کے، ایلو بندغ آتے توں جوان ۽ سلوک تھے، جوان ۽ راویہ اسیٹ پیش برے۔ بندغ کن بے سمائی۔ لاتمائی جوان ۽ گڑ اس اف۔ اتنے کہ بندغ مش آن و دی مسٹنے ولد امش اٹی کا ہک۔ ہندا خاطر آن انسان ناداشان اف کہ او غور و تکبر اٹ زندع تیر کے۔ بلکہ عاجزی و انساری اٹ تین زندع تدیلنے تاکہ سر سہی دوئی مرے۔ شاعر پائک کہ انسان کن الہی ۽ کہ او ایلو فتا تکلیف ۽ پین نا تکلیف سر پند مف بلکہ تکلیف ے تینا تکلیف خیال کے۔ ہندا کان او نازند جوان وزیدار مریک۔

اسہ پین غزل سے نے منه بندائی پائک:

”مروئے جوڑ نا قسمت
 کہ ہمینٹ کیس نی ہمت
 بفک کاریم ٹی شہرت
 اگر کپیس نی محنت
 سخا کر نیک نیت مر
 اصل مفروض بے پت“

(بُکل، 2002ء، 25)
 یاسین بُکل تینا شاعری ٹی محنت و ہمت نا کلہو تر سا پائک کہ انسان ۽ بیرہ تینا قسمت آسیبو کروئی تولوئی اف بلکہ انسان تینا قسمت ۽ تینا محنت اٹ جوان جوڑ کنگ کیک۔ بلکہ داڑ کن نیک نیت

شرطی۔ ہرا وخت کہ انسان نیک نیتی اٹ ہمت کیک، محنت کیک گڑ اسل او بے پت مفک۔

یاسین بُل ناشاعری لی خیال آتا گڑمی، شایبی ہم تینا مٹ تینٹی دُن کہ اونا داغزل:

”اخہ نازٹ توar کیک کنے
غم تیان بے چکار کیک کنے
خنیسہ کہ بریک او مونا
پھل و گلشن بہار کیک کنے
دیوہ یادان ہر غم ۽ تینا
او گنوکی تو سار کیک کنے
کشو سنگت مریک ہرا وختا
اخدر زیددار کیک کنے
ہیت کثون کیک نازٹ او
مهر سے مہردار کیک کنے“

(بُل، 2002، 121)

امر کہ پانگا یاسین بُل ناشاعری لی کڑمی ارے۔ ہندن او تینا شاعری لی دا ہیت ۽ پک کریئے۔ بڑنؤشتہ مرد وک آشرا تے لی او نا احساس آک پاش خنگرہ کہ تینا محبوب نابارواٹ پائک کہ کنا محبوب ہرا وخت نازٹ کنے توار کیک تو ای مج آغم تے آن بے غم مریوہ۔ تینے ہند اخیال کیوہ کہ ای پھل و گلشن تاباغ سے لی اُٹ۔

ایلو داغزل خواننگ نالائخ ۽۔ یاسین بُل بھلا رویف آتے لی ہم بھا جوان شاعری کریئے، دُن کہ:

”لگپ خدا کے کسے دا عشق نا مرض
گم گار کیک چسے دا عشق نا مرض
مج تمپک سما کہ ہشک بندغ ۽ امر
لگیک کس کسے دا عشق نا مرض“

(بِكُل، 2002ء، 67)

شاعر پاںک کہ ہر اونخت کہ انسان نا عشق نایماری لگا تو ہندن چاکہ او نازندانا چس گم گارمس
ہنا۔ عشق انسان ے ہشک کا ہک ولے انسان ے ہما تیپک کہ اوڑتون انت منگ ٹھی؟
اسے پین غزل سے ٹی داوڑ ردیف ے استعمال کرئے:

خن تیان نی مُر مریسہ جانان خدا حافظ
استان مُر مفیسہ جانان خدا حافظ

(بِكُل، 2002ء، 70)

شاعر تینا محبوب ے پاںک کہ داسہ نی کاسہ کنا خن تے آن مُر مریسہ نا خدا حافظ۔ ولدا پاںک
کہ اے کنا محبوب نی اخہ در کہ کنا خن تے آن مُر مریسہ ولے کنا اُست آن اُسل مُر مفیسہ۔ ای نے
یچ ۽ اوڑا سے اٹ گیرام کنگ کپڑہ۔

یاسین بِكُل نا چار بندیک ہم تینا مٹت ہیٹ ۽۔ دُون کہ دا ارا چار بندی شامل کنگرہ:

”نقاب ے مچٹ لَسْ مُریفیسہ جوان اس
ننا اُستے ذرس ریفیسہ جوان اس
نن ہم نا عشق ۽ نا ظالم خلوکن
نن لَسْ نشوون گدریفیسہ جوان اس“

(بِكُل، 1992ء، 8)

شاعر تینا محبوب ے پاںک کہ نی ہند اخس تو کر ک کہ مچٹ اس تینا موں آن نقاب ے عُرف۔
انتے کہ نا عشق انا خلوک اُن۔ مچٹ تو ننا اُست عریف۔

ارٹمیکو چار بندی:

”ڈیگلاٹ پلات ہر پارہ غا
کنے متو ڈڑ غم تا دوا
خوپنکی آ خن تا قسم زیب ے نا

تختنگانے خا خر کنا رغ رغ آ“
 (بِسْلَ، ۱۹۹۲ء، ۱۳)

شاعر پائک کہ ای تینا ہر پارہ غا گوئی کریٹ تینا محبوب ۽ پیٹ و لے او نا ڈس کنے ملتا۔
 و لے ای امر کیو کہ او کناغم تادو دارو ۽ اونا جتائی ٿی کناست، خا خر آنبار هشنجک۔
 ہندن او فتا چناتے کن نوشته کروک آنظم آتے ٿی ہم بھلوچس اس ارے۔ دُن کہ ”پشی و ہل“،

ناعنوان اٹ نوشته کیک:

”پشی اس پارے ہل ٿئے سنگت مرین
 پیش تم کشوں بر چکر خلین
 ای تو دا کاریم ٿئے ہلانٹ اسل
 باودی ٿئے تینا سلانٹ اسل
 اف کنے سنگت ای حیرانٹ اسل
 اسٹه گنده و لے جوانٹ اسل
 بر کہ کہ ہڑتوماک دو پہ دو ٿی ہلین
 پارے اودے ہل نی چالا خس امر
 پیش تماٹ پیش آ ای ہم اگر
 نہ سلیوہ ای و نہ است و جفر
 جوانیٹ ای چاوه نے او بے خبر
 نے کوننگا تون امر سنگت مرین“

(بِسْلَ، ۱۹۹۸ء، ۱۲)

یاسین بسل پیناتے تون مخاطب مرسا او فتے ہل و پشی ناقصہ ۽ بندگ کہ اسے پشی اس ہل اسے
 سنگت منگ ناسلہ خلک۔ و لے ہل تو چاہسکہ کہ پشی کنادشمن ۽ اور کن تون سنگت مریک۔ ضرور دائی
 گڑاں ارے۔ و لے پشی اونا است ۽ ہلنگ کن بھاز ہیلہ و بہانہ کریکہ کہ ای امر مہا لوئست داسہ

ہمون اف۔ ای تینا مست ان عادت یعنی ظلم ۽ الانت۔ ولے هل ہم ہشارس، ہشاری آن کاریم ہلسا پارے کئی تو بھاز ہشارس ۽ لے ای چاوه کہ پیش پیش تماٹ کناسوتے آن گچ اس ہم بچپک۔ یاسین بسل نابلوچی شاعری ٹی ہم بھاز کڑمی ارے۔ مثال کن او فتا بلوچی شاعری ناداغزل:

بے قراران بے قراران چون کنان
درداران درداران چون کنان
روچ و شب فریاد ۽ کشین دل منی
آنکه گین وشین بہاران چون کنان
پیش واران من کیا درد و غمان
گو غمو دردان اوaran چون کنان
زیرواران پر ہما روچان دل
نشتہ گان من انتظاران چون کنان
نین رثنا نو منی ذردة تھا
چے دل ۽ گلا یساران چون کنان
کے نہ زانیت بے وسیں بسل منان
کنت لکھ کسے آبرمن بے تواران چون کنان“

(بسل، 2007ء، 78ء)

یاسین بسل براہوئی شاعری ٹی رومانیت کس، ہمورومانویت بلوچی شاعری ٹی ہم ساڑی ۽۔ تینا محبوب ۽ پائک کہ ای نے کن بھاز بے قرار اٹ۔ جیران اٹ کہ نے آن بیدس امر کیو۔ ای ناجتائی ٹی دے ون ہون ہوغوہ فریاد کیوہ۔ پائک ای ہمیشہ نا انتظار اٹی تو لوک اٹ کسر آہر وہ کہ نی ہراتم بریسے۔ کس اس دا تپک کہ بسل اخہ در بیوس ۽ نامحبت نا پلو یڑ اٹی اے۔ براہوئی نادے بے مٹ آشاعر یاسین بسل 71 سال نامعمر ٹی 24 فروری 2011ء نادے آکریت کرے۔

۶۰

یاسین بنکل براہوئی ادب نا اسہ جوان گھن شاعر اس کس۔ دا کان بیدس او بلوچی ٹی ہم جوان
شاعری کریئے۔ ہنگ تو بکل ۽ بکل ۽ بکل زبان نا ہمو شاعری آتیاں پانگ مریک ہرا کہ تینا حسایت ۽
تینا سرحال جوڑ کریئو۔ بکل نئے بیرہ مہر و مریبٹ ورومانویت ناتا ٿرمونی ایسے، بلکن او چنا تے کن ہم
شاعری کریئے، ودا شاعری ہم دن سادہ اف کہ چنا تا وخت تیری مرے۔ دن کہ لپشی وہلانا قصہ ۽،
اوٹی ظالم و مظلوم، ملکوم و حاکم و ہند اوڑا راجتا طبقہ غاتے نشان ٿنگانے، و پانگانے کہ بڑا ناطقبہ مدام
شیدی فکو طبقہ عریفک و تینا کاریم ۽ کنک۔ نن پانگ کینہ کہ بکل نا شاعری بیرہ وخت تیری اس اف، و
ہندن اونا شاعری ٹی فکر و خیال، شعریت، فن و فکر کل انا مثال آک رسینگرہ۔

کتاب آنکھ

بسم، یاسین (2005) "دوخوار" بر اهونی اکپڈمی کوئٹہ، ع

بسکل، یاسین (2007) "هون ۽ ارس" بلويچي اکيڏمي کوئنڌه، ۽

بسم، یاسین (2005) "دخوار" بر اهونی اکیدمی کوئٹہ،

بسمل، یاسین، (1998) ”ملو جان“، براہوئی ادبی سوسائٹی کوئٹہ،ء

بسل، یاسین (2002) ”دیوان بسل“ بر اهونی اکیدرمی کوئٹہ، ع

بسمل، یاسین (1992) "نازبو" بر اهونی اکیدمی کوئٹہ،